

MASARYKOVA UNIVERZITA

PBSNPB2:

Legislativní vymezení neziskového sektoru II.

Jakub Pejcal

322799@mail.muni.cz

ESF MU, Katedra veřejné ekonomie (kancelář č. 416)

Centrum pro výzkum neziskového sektoru

<http://cvns.econ.muni.cz/>

OBSAH PŘEDNÁŠKY

- ❑ původní úpravy neziskového sektoru
 - ❑ legislativní vymezení
 - ❑ jednotlivé právní formy organizací
 - ❑ charakteristika původního prostředí
 - ❑ právní formy podrobněji?

- ❑ aktuální úprava neziskového sektoru (Nový Občanský zákoník)
 - ❑ co Nový Občanský zákoník mění
 - ❑ „ve vší stručnosti“

- ❑ vybrané právní formy podrobněji

PŮVODNÍ ÚPRAVY NEZISKOVÉHO SEKTORU I.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ neexistence právní definice pojmu NNO
 - ❑ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

„...nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikání...“

- ❑ zájmová sdružení právnických osob, pokud mají tato sdružení právní subjektivitu a nejsou zřízena za účelem výdělečné činnosti
- ❑ občanská sdružení včetně odborových organizací
- ❑ politické strany a politická hnutí
- ❑ registrované církve a náboženské společnosti
- ❑ nadace a nadační fondy
- ❑ obecně prospěšné společnosti
- ❑ veřejné vysoké školy
- ❑ obce
- ❑ organizační složky státu
- ❑ kraje
- ❑ příspěvkové organizace
- ❑ státní fondy
- ❑ subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon

(včetně veřejných subjektů!)

PŮVODNÍ ÚPRAVY NEZISKOVÉHO SEKTORU II.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ mimo zákon o daních z příjmů také:
 - ❑ vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví

(zkratka „vyhláška č. 504/2002 Sb.“)

„...jejich hlavním předmětem činnosti není podnikání...“

- ❑ politické strany a politická hnutí
- ❑ občanská sdružení včetně odborových organizací
- ❑ církve a náboženské společnosti
- ❑ obecně prospěšné společnosti
- ❑ zájmová sdružení právnických osob
- ❑ organizace s mezinárodním prvkem
- ❑ nadace a nadační fondy
- ❑ společenství vlastníků jednotek
- ❑ veřejné vysoké školy
- ❑ jiné účetní jednotky...

(již neobsahuje veřejné subjekty)

PŮVODNÍ ÚPRAVY NEZISKOVÉHO SEKTORU III.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ obecný úzus? Považujeme za NNO toto:
 - ❑ zájmová sdružení právnických osob (*zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník*)
 - ❑ občanská sdružení včetně odborových organizací (*z. č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů*)
 - ❑ sdružení bez právní subjektivity (*zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník*)
 - ❑ honební společenstva (*zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti*)
 - ❑ profesní komory (*různé zákony – není v nich jednotnost*)
 - ❑ politické strany a politická hnutí (*z. č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách...*)
 - ❑ registrované církve a náboženské společnosti (*z. č. 3/2002 Sb., o svobodě náb. vyznání...*)
 - ❑ nadace a nadační fondy (*z. č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech*)
 - ❑ obecně prospěšné společnosti (*z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech*)
 - ❑ společenství vlastníků jednotek (*zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů*)
 - ❑ veřejné vysoké školy (*zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách*)

PŮVODNÍ NEZISKOVÝ SEKTOR

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ původní neziskový sektor = velmi pestré prostředí
 - ❑ rozdíly v samotných organizacích jedné právní formy (velikost, stáří, činnost...)
 - ❑ rozdíly v legislativním vymezení – legislativní „aviváž“
 - => nerovnoměrnost možností
 - => horší transparentnost (rejstříky)

- ❑ je vždy heterogenita přínosná?

AKTUÁLNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU I.

- ❑ k 1. 1. 2014 vstoupil v účinnost Nový Občanský zákoník
 - ❑ zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „NOZ“)
 - ❑ souhrnná úprava pro občanské fungování
 - ❑ 3081 paragrafů na 649 stranách (+ 600 stran důvodové zprávy)
 - ❑ zrušeno 238 předpisů (rozuměj zákonů)
- ❑ odstranění provizoria
- ❑ sjednocení právních úprav
- ❑ odstranění formalismu (právo pro člověka, základní mantinely)
- ❑ zásadních 14 prvních paragrafů:
 - ❑ důraz na autonomii vůle člověka (většina norem je dispozitivních)
 - ❑ vše je dovoleno, co není zakázáno (vs. normy kogentní)
 - ❑ princip právní jistoty
 - ❑ předpoklad poctivosti

AKTUÁLNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU II.

(CO JE NOVÉHO?)

- ❑ jednotná úprava řady NNO – prostředí se výrazně mění (zjednodušuje?)
 - ❑ „čitelnější“
 - ❑ „přehlednější“
- ❑ rozlišení právnických osob podle charakteristiky „faktického základu“ do dvou skupiny:
 - ❑ korporace (právnické osoby společenství osob)
 - ❑ fundace (právnické osoby vytvořené majetkem vyčleněným k určitému účelu)
- ❑ zřízeny veřejné rejstříky právnických osob (zákon č. 314/2013 Sb.)
- ❑ diskuse kolem veřejné prospěšnosti

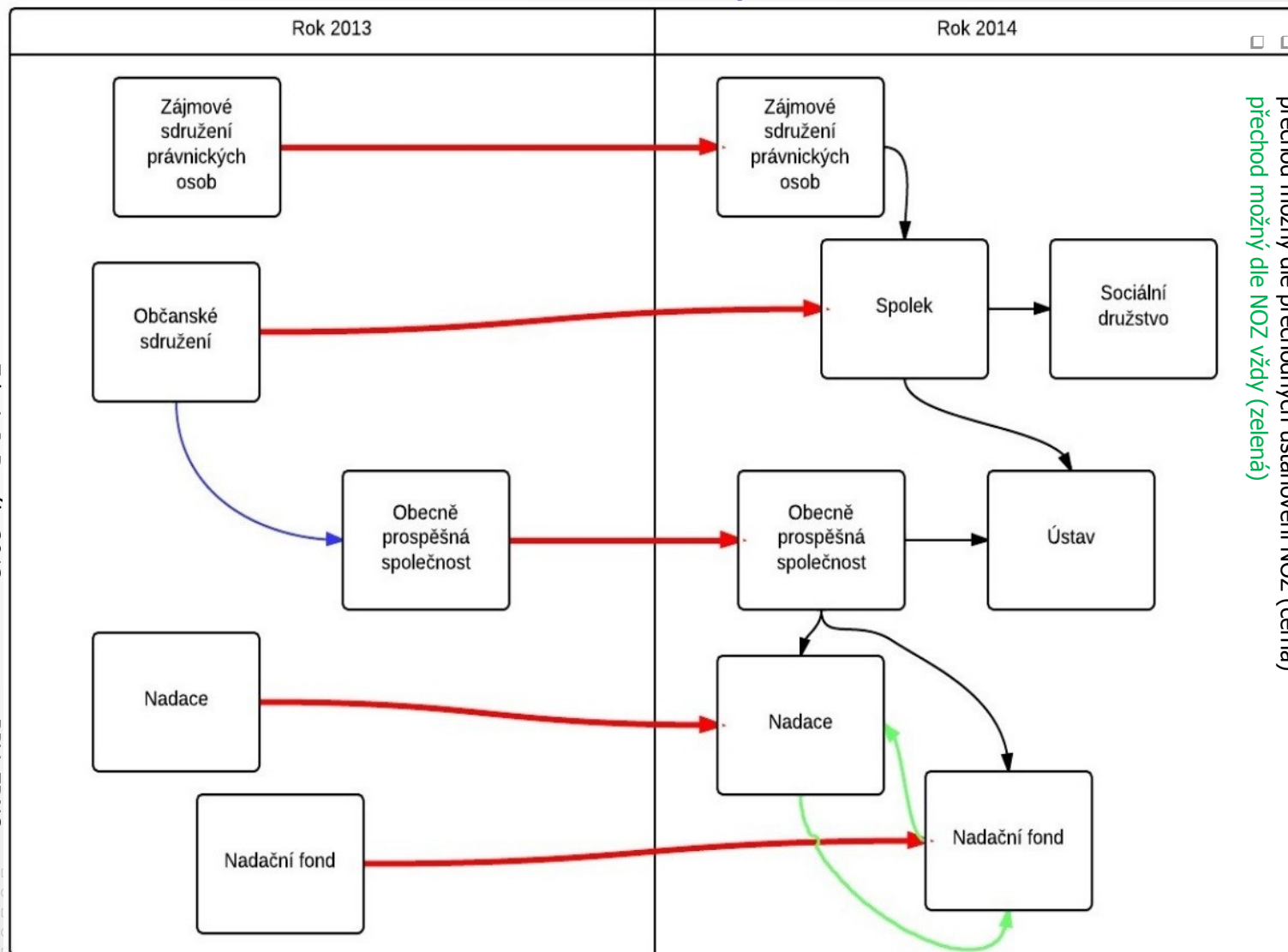
AKTUÁLNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU III.

- ❑ podle nové úpravy (nejen NOZ) lze za NNO považovat:
 - ❑ zájmová sdružení právnických osob (**NOZ**; § 3051)
 - ❑ **spolky** (**NOZ**; § 214 - § 302)
 - ❑ sdružení bez právní subjektivity (resp. společnosti) (**NOZ**; § 2716 - § 2755)
 - ❑ honební společenstva (*zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti*)
 - ❑ profesní komory (*různé zákony – není v nich jednotnost*)
 - ❑ politické strany a politická hnutí (*z. č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách...*)
 - ❑ registrované církve a náboženské společnosti (*z. č. 3/2002 Sb., o svobodě náb. vyznání...*)
 - ❑ **nadace a nadační fondy** (**NOZ**; § 303 - § 401)
 - ❑ **obecně prospěšné společnosti** (**NOZ**; § 3050)
 - ❑ společenství vlastníků jednotek (**NOZ**; § 1194 - § 1122)
 - ❑ veřejné vysoké školy (*zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách*)
 - ❑ **ústavy** (**NOZ**; § 402 - § 418)
 - ❑ **sociální družstva** (*zákon č. 90/2012 Sb., o korporacích; § 758 - § 773*)

- ❑ vznik právní neosoby – svěřenecký fond (**NOZ**, § 1448)

AKTUÁLNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU VI.

(A JAK TO VŠECHNO PROBĚHLO PRAKTICKY? – VIZ TABULKA V ISU)

změna ze zákona (červená)
 přechod možný jen před 1. 1. 2014 (modrá)
 přechod možný dle NOZ vždy (zelená)
 přechod možný dle přechodných ustanovení NOZ (černá)

MASARYKOVA UNIVERZITA

PBSNPB2:

Legislativní vymezení neziskového sektoru II.
Korporace: spolky a pobočné spolky

PŮVODNÍ PRÁVNÍ FORMA I.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ proč se jí stále zabývat?

- ❑ obdobnou úlohu měla tzv. „občanská sdružení“
 - ❑ zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
 - ❑ (právo na svobodné sdružování – svobodná vůle)
 - ❑ (netřeba povolení státního orgánu)
 - ❑ (nevztahoval se na politické strany a politická hnutí, výdělečné činnosti a církve a náboženské společnosti)
 - ❑ (zapovězené aktivity občanských sdružení)
 - ❑ (základem organizace – stanovy: název, sídlo, cíl, orgány, organizační jednotky, hospodaření)
 - ❑ (vznik registrací – přípravný výbor alespoň o 3 osobách – alespoň jeden 18+)

PŮVODNÍ PRÁVNÍ FORMA II.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ obvyklé aktivity (hlavní činnost vs. vedlejší činnost):
 - ❑ odborové organizace
 - ❑ tělovýchovné jednoty
 - ❑ zahrádkáři
 - ❑ rybářské spolky
 - ❑ chovatelé včetně včelařů
 - ❑ Český červený kříž
 - ❑ Obec architektů
 - ❑ Obec moravskoslezských spisovatel
 - ❑ Asociace muzeí a galerií
 - ❑ amatérské kulturní spolky
 - ❑ Pionýři
 - ❑ Skauti
 - ❑ ...
 - ❑ původní registr již bohužel není funkční

PŮVODNÍ PRÁVNÍ FORMA III.

(PŘED 1. 1. 2014)

- ❑ principy, na nichž jsou občanská sdružení založena
 - ❑ Princip dobrovolnosti
 - ❑ Princip osobního členství
 - ❑ Princip absence majetkové participace členů
 - ❑ Princip spolkové samosprávy
 - ❑ Princip oddělení od státu

- ❑ co je pro legislativní úpravu občanských sdružení charakteristické:
 - ❑ atmosféra roku 1989
 - ❑ velmi liberální právní úprava
 - ❑ pestrá paleta aktivit
 - ❑ rozhodovací praxe MV ČR

OBEČNÝ KONCEPT - SPOLEK

(PO 1. 1. 2014)

- ❑ nástupnická organizace občanských sdružení
 - ❑ členská základna (min. 3 osoby – nenucené členství, možnost i PO)
 - ❑ založeno za společným zájmem
 - ❑ činnost vzájemně či veřejně prospěšná
 - ❑ hlavní činnost vs. činnost vedlejší (možné i podnikání)

 - ❑ vznik zápisem do veřejného rejstříku (rejstříkový soud, spolkový rejstřík)
 - ❑ základem organizace – stanovy: název, sídlo, cíl, orgány, práva a povinnosti členů (možnost vzniku pobočného spolku)
 - ❑ název obsahuje buď slovo „spolek“, nebo slova „zapsaný spolek“, příp. „z.s.“

 - ❑ povinné orgány: statutární (5 let funkční období) a nejvyšší orgán (čl. schůze) (možnost zřízení kontrolní komise)

- ❑ přechodné období 2 let pro změnu názvu a 3 let pro změnu stanov do stavu v souladu s NOZ, přechodné období pro transformace na jiné právní formy (ústav, sociální družstvo)

VZOROVÉ STANOVY A SPOLKOVÝ REJSTŘÍK

- ❑ vzorové stanovy
 - ❑ plný internet, [např.](#)
 - ❑ závazné pouze to, aby obsahovaly, co definuje NOZ
 - ❑ popis postupu založení a vzniku: [např.](#)

- ❑ spolkový rejstřík
 - ❑ obsahuje základní veřejně dostupné informace o organizacích
 - ❑ dostupný [zde](#)

MASARYKOVA UNIVERZITA

PBSNPB2:

**Legislativní vymezení neziskového sektoru II.
Fundace: nadace a nadační fondy, (fondy),
(obecně prospěšné společnosti), ústavy**

FUNDACE: NADACE - OBECNĚ

- ❑ „právnícká osoba soukromého práva, která je tvořená účelovým sdružením majetku, který má svými výnosy sloužit společensky či hospodářsky užitečnému účelu“

- ❑ nová úprava původní právní formy:
 - ❑ (zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník; § 303 - § 401)
 - ❑ změny proti původní legislativě?
 - ❑ liberalizace (důraz na vůli zakladatele)
 - ❑ hospodářsky užitečný účel
 - ❑ (přidružený fond)

- ❑ obecně:
 - ❑ trvalý charakter
 - ❑ neslouží k výdělečným účelům, může však podnikat (vedlejší činnost)
 - ❑ veřejně prospěšný účel vs. dobročinný účel nadace
 - ❑ držba tzv. „nadační jistiny“ (resp. kapitálu, v min. rozsahu 500.000 Kč)

FUNDACE: NADACE - KONKRÉTNĚJI

❑ založení:

- ❑ založena na základě nadační listiny (zakládací listina vs. pořízení pro případ smrti) – charakter veřejné listiny
- ❑ obsah nadační listiny: název a sídlo, identifikace zakladatele, účel existence, výše vkladu, výše nadačního kapitálu, identifikace správní rady a dozorčí rady (resp. revizora), určení správce nadačního kapitálu, určení podmínek pro poskytování nadačního příspěvku

❑ fungování:

- ❑ na základě statutu nadace
- ❑ nadační jmění ve vlastnictví avšak bez možnosti volné dispozice
- ❑ forma nadačního jmění může být různá (peníze, nemovitosti, umělecké předměty, cenné papíry...)
- ❑ možnost tzv. přidruženého fondu – majetkový soubor bez právní subjektivity (majetek ve správě nadace, resp. nadačního fondu - vlastníkem zakladatel) – nejde o tzv. svěřenecký fond (původní vlastník pozbývá vlastnictví)

- ❑ nadační příspěvky – ne z nadačního jmění ale z jeho výnosů

FUNDACE: NADAČNÍ FOND

- ❑ „právnícká osoba soukromého práva, založená k účelu společensky nebo hospodářsky užitečnému“

- ❑ obecně „zjednodušená“ nadace
 - ❑ nemusí mít nutně trvalý charakter
 - ❑ institucionalizovaná veřejná sbírka
 - ❑ nevytváří nadační jistinu ani nadační kapitál
 - ❑ předmět vkladu ani dar nemusí splňovat předpoklad trvalého výnosu

ZNÁMÉ NADACE A NADAČNÍ FONDY

- ❑ Výbor dobré vůle – nadace Olgy Havlové
- ❑ Nadace rozvoje občanské společnosti
- ❑ Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97
- ❑ Nadace Terezy Maxové
- ❑ Nadace Adra
- ❑ Nadace Charty 77
- ❑ Nadace Partnerství
- ❑ Nadace Via
- ❑ Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových
- ❑ Nadace Open Society Fund Praha
- ❑ Vzdělávací nadace Jana Husa
- ❑ Nadace Veronica

OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST

- původní právní forma, která dnes dožívá (nahrazuje ji „ústav“)
- „poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny stejných podmínek“
 - (zakladatelem mohla být právnická i fyzická osoba – včetně obcí a státu)
 - (založení na základě zakladatelské listiny: název a sídlo, identifikace zakladatele, druh obecně prospěšných služeb a podmínky jejich poskytování, identifikace správní rady a způsob jejího jmenování a jednání, identifikace dozorcí rady a způsob jejího jmenování a jednání, hodnotu a označení majetkových vkladů, způsob zveřejňování výroční zprávy o činnosti a hospodaření)
 - (nejvyšší orgán: správní rada, statutární orgán: ředitel, kontrolní orgán: dozorcí rada)
 - (vznik zápisem do rejstříku vedeného rejstříkovým soudem)
- oblasti aktivit: školství, kultura, sociální péče, zdravotnictví

ÚSTAV - OBECNĚ

- ❑ nová právní forma (nahrazuje „obecně prospěšnou společnost“)
- ❑ „provozuje činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Tyto činnosti jsou provozovány za předem stanovených podmínek a jsou každému rovnocenně dostupné“
- ❑ je pro něj charakteristické využití jak osobní, tak majetkové složky

ÚSTAV - KONKRÉTNĚJI

❑ založení:

- ❑ na základě zakládací listiny nebo pořízením pro případ smrti
- ❑ obsah zakládací listiny: název („ústav“, „zapsaný ústav“, „z. ú.“), sídlo, vymezení účelu (případně i předmět vedlejší činnosti), identifikace správní rady a způsob jejího jmenování a jednání, způsob určení ředitele...
- ❑ nejvyšší orgán: správní rada, statutární orgán: ředitel
- ❑ vznik zápisem do rejstříku vedeného rejstříkovým soudem

❑ fungování:

- ❑ na základě statutu ústavu
- ❑ povinnost zveřejňovat výroční zprávu
- ❑ povinnost auditu při obratu vyšším jak 10 mil. Kč

MASARYKOVA UNIVERZITA

PBSNPB2:

Legislativní vymezení neziskového sektoru II.
Organizace na pomezí: sociální družstva,
církevní právnické osoby, organizační složky
státu, příspěvkové organizace

SOCIÁLNÍ DRUŽSTVA

- ❑ „ **družstvo**, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje.“
- ❑ upravuje zákon č. 90/2012 Sb., o korporacích; § 758 - § 773
- ❑ členská základna (právnícké i fyzické osoby bez omezení)
- ❑ fyzické osoby v postavení: zaměstnanců, dobrovolníků, příjemců služeb
- ❑ možnost rozdělování až 33 % ze zisku mezi členy (zbytek zpět do aktivit)
- ❑ možnost podnikání

CÍRKEVNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY I.

- ❑ složka církve a náboženské společnost (CNS)
- ❑ „dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby“
- ❑ základní právo na náboženské vyznání – vycházející z Listiny základních práv a svobod
- ❑ upravuje zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech
- ❑ většina církevních náboženských skupin (CNS) má vlastní vnitřní normy, kterými je upravena činnost v rámci instituce (např. Codex Iuris Canonici, kodex kanonického práva ŘKC).

CÍRKEVNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY II.

- ❑ církev a náboženská společnost se **stává právnickou osobou** registrací, provedenou na základě žádosti splňující podmínky zákona.
 - ❑ žádost na Ministerstvu kultury
 - ❑ základní charakteristika církve a náboženské společnosti, jejího učení a poslání
 - ❑ zápis o založení církve a náboženské společnosti na území ČR
 - ❑ v originále podpisy 300 zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem v ČR hlásících se k této církvi či náboženské společnosti
 - ❑ pro přiznání zvláštních práv je nezbytné mít podporu 10 000 osob a splňovat podmínku minimálně 10 leté registrace
 - ❑ zároveň musí být doložen základní dokument CNS se všemi náležitostmi podle zákona
 - ❑ ...církve mohou také vytvářet tzv. svazy církví a náboženských společností. Také tyto svazy podléhají registraci.
- ❑ církevní právnická osoba (CPO) **vzniká** založením příslušným orgánem registrované církve a náboženské společnosti podle jejího základního dokumentu. Tento orgán pak podá návrh na evidenci církevní právnické osoby.
- ❑ specifikum v podobě zdroje příjmů – státní příspěvek na činnost, dotace

CNS – SOUPIS I.

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagřü
4. Česká hinduistická náboženská společnost
5. Českobratrská církev evangelická
6. Církev adventistů sedmého dne
7. Církev bratrská
8. Církev československá husitská
9. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice
10. Církev Křesťanská společenství
11. Církev Nová naděje
12. Církev řeckokatolická
13. Církev římskokatolická
14. Církev Slovo života
15. Církev živého Boha
16. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
17. Evangelická církev metodistická
18. Federace židovských obcí v České republice
19. Jednota bratrská

CNS – SOUPIS II.

20. Křesťanské sbory
21. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
22. Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna
23. Náboženská společnost českých unitářů
24. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
25. Novoapoštolská církev v ČR
26. Obec křesťanů v České republice
27. Pravoslavná církev v českých zemích
28. Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice
29. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
30. Starokatolická církev v ČR
31. Višva Nirmala Dharma

ORGANIZAČNÍ SLOŽKY STÁTU

- ❑ organizace veřejné správy (tj. veřejného sektoru)
- ❑ vzniká a zaniká rozhodnutím zastupitelstva územního samosprávného celku (ÚSC)
- ❑ při jejím zřízení musí zřizovatel vydat zřizovací listinu (viz zákon)
- ❑ není samostatnou právnickou osobou
- ❑ její zaměstnanci jsou zaměstnanci obce nebo kraje
- ❑ není účetní jednotkou - příjmy a výdaje (rozpočet) organizační složky jsou obsaženy v rozpočtu jejího zřizovatele.
- ❑ například ve formě: kulturních a informačních center, knihoven

PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE

- ❑ organizace veřejné správy (tj. veřejného sektoru)
- ❑ vzniká a zaniká rozhodnutím zastupitelstva ÚSC
- ❑ je účetní jednotkou
- ❑ při založení zřizovatel vydá zřizovací listinu a podá návrh na její zápis do rejstříku subjektů
- ❑ je samostatnou právnickou osobou, která má ve správě majetek svého zřizovatele (vymezeno ve zřizovací listině)
- ❑ má možnost provádět vedlejší (hospodářské) činnost (vymezeno ve zřizovací listině)

Shrnutí závěrem

- ☒ Obec ve spolupráci s místními občany chce zřídit dům pro seniory s pečovatelskou službou.
- ☒ Skupina nadšených včelařů z regionu, chce vytvořit sdružení, v němž by si vzájemně pomáhaly ve svém koníčku a sdílely své zkušenosti.
- ☒ Skupina nadšenců organizujících sportovní aktivity v obci chce přesunout svoji působnost z veřejných prostranství a pořídit si vlastní sportovní areál v obci.
- ☒ Zámožná občanka nejmenované obce chce odkázat své uspořené prostředky tak, aby z nich měli užitek obyvatelé její milované nejmenované obce.
- ☒ Skupina dobrovolných herců a nadšenců, kteří doted' hráli bezplatně v budově obce, musejí koupit divadelní budovu, které se obec zbavuje.
- ☒ Skupina podnikavých občanů chce dát práci znevýhodněné skupině osob v malé prádelně a nezáleží jim na osobním zisku, pouze na prospěchu svojí cílové skupiny.